

РЕАЛІЗАЦІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ ЕКСПЕРТІВ З ЕКОЛОГІЇ

Купчак М.Я.

Львівський державний університет безпеки життєдіяльності

У статті розглянуто реалізацію визначених педагогічних умов, що сприяють формуванню готовності до професійної діяльності майбутніх експертів з екології. Визначено, що для посилення мотивації до вивчення фахових дисциплін доцільно використовувати творчі завдання з реальною проблемною ситуацією. Інструментарієм обрано Ессе. Наведено приклади подання теоретичного матеріалу у вигляді структурно-логічних схем, що сприяють кращому засвоєнню інформації. Обрано середовище Moodle для організації вивчення навчальної дисципліни «Екологічне право».

Ключові слова: педагогічні умови, експерти з екології, інформаційно-комунікаційні технології, Moodle, структурно-логічна схема.

Постановка проблеми. Реалізація завдань професійної підготовки майбутніх екологів забезпечує розвиток особистості, здатної до плідної професійної праці в сучасних умовах, готової до професійної діяльності, яка не тільки володіє системою спеціальних знань, професійних дій і соціальних відносин, а й відрізняється сформованістю і зрілістю професійно значущих якостей, відповідною кваліфікацією. Це вимагає нових підходів до розробки змісту, форм і методів підготовки фахівців нової формації, упродовження в навчально-виховний процес закладів вищої освіти інноваційних технологій, насамперед постановки чітких завдань та вироблення цілей екологічної освіти.

Аналіз досліджень і публікацій. Встановлено, що наукові пошуки, спрямовуються на дослідження питання екологічної освіти та тенденції її розвитку в системі вищої професійної освіти висвітлюються у працях Г. Білявського, В. Боголюбова М. Дробнохода, Ю. Злобіна, М. Кисельов, Л. Лук'янової, Н. Рідей, С. Рудишина та ін.; мето-

дологічні та дидактико-методичні засади екологічної освіти проаналізовано у роботах В. Андрущенко, В. Добровольський, С. Заскалета, В. Некос, О. Пошетун, Ю. Скиба та ін.; теоретико-методичні проблеми навчання спеціальних дисциплін досліджуються в працях Т. Говорова, С. Гончаренко, С. Демченко, Ю. Жидецького, О. Коваленко, Д. Костюка, А. Литвина, В. Манько, О. Пащенко, В. Серикова, І. Сілютіної та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми Проте, незважаючи на наявність різнопланових і досить масштабних досліджень, проблема підготовки експертів з екології засобами інформаційно-комунікаційних технологій залишається недослідженою. Тому ми акцентували увагу на педагогічних умовах, які забезпечують ефективність процесу навчання майбутніх фахівців у даній галузі. Тому **метою статті** є висвітлити практичну реалізацію обраних педагогічних умов у підготовці експертів з екології.

Виклад основного матеріалу. Підготовка майбутніх експертів з екології до професійної ді-

яльності здійснюється через реалізацію педагогічних умов. У психолого-педагогічній літературі надаються різні тлумачення поняття «умова», які мають багато спільного. у Філософському енциклопедичному словнику зазначено, що «умова – філософська категорія, у якій відображаються універсальні відношення речі до тих факторів, завдяки яким вона виникає та існує» [4, с. 603]. Ми під умовами розуміємо сукупність об'єктів, процесів, відносин, що необхідні для формування, існування та зміни визначеного об'єкта. Серед усіх видів умов ми обрали педагогічні.

Словник-довідник з професійної педагогіки пояснює дефініцію «педагогічні умови», як обставини, за допомогою яких відбувається продуктивний педагогічний процес, що впливає на професійну підготовку фахівця, що опосередковується активністю особистості [3, с. 203].

Умови є системою соціально-педагогічних і дидактичних факторів, що допомагають навчальному процесу за рахунок застосування ефективних форм, методів, прийомів на думку Н. Єрошиної [1]. І. Хачирова [5] стверджує, що саме від умов залежить наявність чи зміна того, що ними обумовлено. О. Шупта трактує умови як обставини, факти, за яких відбувається навчальний процес [6].

Специфіка педагогічних умов у навчальному процесі повинна бути наближеною до змісту професійної підготовки майбутніх фахівців і бути відображеною у структурно-змістовому, науково-методичному, матеріальному та інформаційно-психологічному забезпеченні. Професійна підготовка фахівця повинна базуватись на комплексному підході, який включає освіченість, поінформованість, застосування екологічних умінь при виконанні професійних обов'язків. Належний рівень підготовки – компетентність, можна визначити, як сукупність знань та вмінь, які необхідні для того щоб ефективно здійснювати професійну діяльність, а саме, вміння аналізувати, використовувати інформацію, приймати рішення, передбачати наслідки, прогнозувати ризики та усвідомлювати рівень юридичної відповідальності.

Обираючи педагогічні умови ми керувалися тим, що саме вони забезпечують сукупність об'єктивних можливостей змісту навчання, методів, організаційних форм і матеріальних можливостей їх здійснення, які забезпечують успішне вирішення поставленого завдання.

У нашому дослідженні ми виділили три педагогічні умови, а саме: *підвищення мотивації до професійної діяльності та формування професійних ціннісних орієнтацій; застосування структурно-логічних схем для організації процесу підготовки майбутніх експертів з екології у вищих навчальних закладах при вивченні правових дисциплін; впровадження інформаційно-комунікаційних технологій в процес правової підготовки майбутніх експертів з екології.*

Реалізація першої педагогічної умови – здійснювалася при вивченні дисциплін з циклу практичної підготовки «Урбоєкологія», «Ландшафна екологія», «Техноєкологія» шляхом доповнення їх творчими завданнями. Студентам пропонувалось написати Ессе з аналізом і урахуванням екологічної ситуації сьогодення. Для виконання

цих завдань студенти використовували засоби інформаційно-комунікаційних технологій такі як:

- ресурси глобальної інформаційно-комунікаційної мережі. Інтернет;
- програмні пакети для організації офісної роботи (текстові та графічні редактори);
- навчальне програмне забезпечення для організації навчальної діяльності Moodle.

Наведемо приклади таких завдань.

Навчальна дисципліна – «Урбоєкологія»

Завдання:

8 червня 2015 року біля села Крячки Васильківського району Київської області на території «БРСМ-Нафта» сталося загоряння одного з резервуарів з паливом об'ємом 800 куб. м. Пізніше вогонь перекинувся ще на три резервуари, після чого виникло ряд вибухів. Масштабна техногенна катастрофа тривала 8 днів.

Визначити:

1. Екологічну проблему, яка є наслідком урбанізації або пов'язаної із урбаністичними системами.

2. Шляхи розв'язання екологічної проблеми із застосуванням природоохоронного законодавства та екологічного права.

Навчальна дисципліна – «Ландшафна екологія»

Завдання:

Для Миколаївської області значну загрозу створює ТОВ «Миколаївський глиноземний завод» (МГЗ). Відходи виробництва даного заводу, які зберігаються на прилеглих територіях, у вигляді пилових відходів та рідких фракцій несуть велику загрозу виникнення техногенної катастрофи та значно впливають на забруднення ландшафтів.

Визначити:

1. Антропогенний вплив на ландшафтні екосистеми.

2. Основні напрями оптимізації та охорони ландшафтних екосистем із застосуванням норм екологічного права.

Такий спосіб організації і проведення фахових дисциплін, сприяв додатковій мотивації до формування готовності професійної діяльності експертів з екології.

Для реалізації другої педагогічної умови – застосування структурно-логічних схем для організації процесу підготовки майбутніх експертів з екології у вищих навчальних закладах при вивченні правових дисциплін – для студентів другого курсу підготовлено програму навчальної дисципліни «Екологічне право» та створено навчальний посібник «Основи екологічного права» де матеріал подано на основі структурно-логічних схем різного виду.

Такий спосіб подання теоретичного матеріалу дозволяє систематизувати і структурувати інформацію.

Розглянемо приклади видів структурно-логічних схем, що використовуються на практиці:

– інформаційні схеми, які мають подібність із таблицями, дають мінімум інформації. Звичайно це перерахування складових чого-небудь. Наприклад:

Тема 1.2 «Джерела екологічного права» [2, с. 66–67],

– структурні схеми, що відображають структуру явища, об'єкта чи предмета, що розглядається, включаючи класифікацію. Наприклад,

Тема 4.1 «Екологічна безпека: правові засади і механізм її забезпечення» схеми класифікації відходів [2, с. 156], Рис. 3.

— схеми взаємозв'язків, що ілюструють взаємозв'язки, взаємовплив, ієрархію зв'язків і впливів і т.п. Прикладом може бути схема «Суб'єкти права власності на землю»

з теми 3.1 «Правовий режим земель в Україні» [2, с. 108];

— схеми характеристики, що доповнені описом характеристик складових їхніх елементів.

Наприклад, Тема 1.1 «Предмет, методи та система екологічного права» схема «Принципи екологічного права» [2, с. 61].

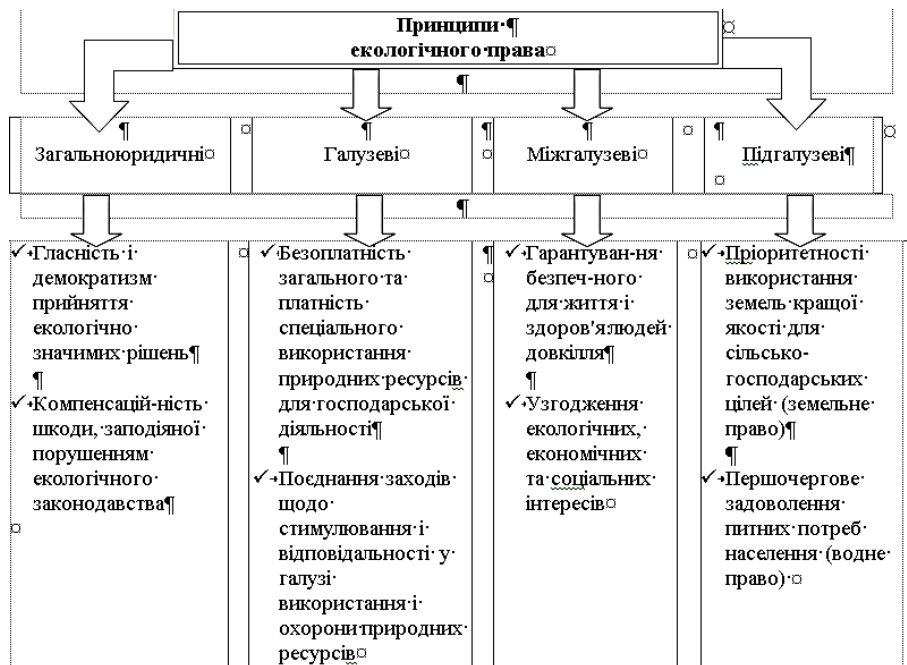

Рис. 1. Приклад подання теми з використанням структурно-логічної схеми

Розроблено автором

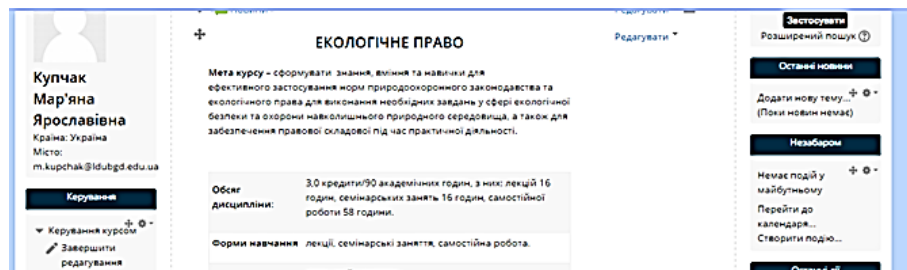

Рис. 2. Головна сторінка навчальної дисципліни «Екологічне право»

Розроблено автором

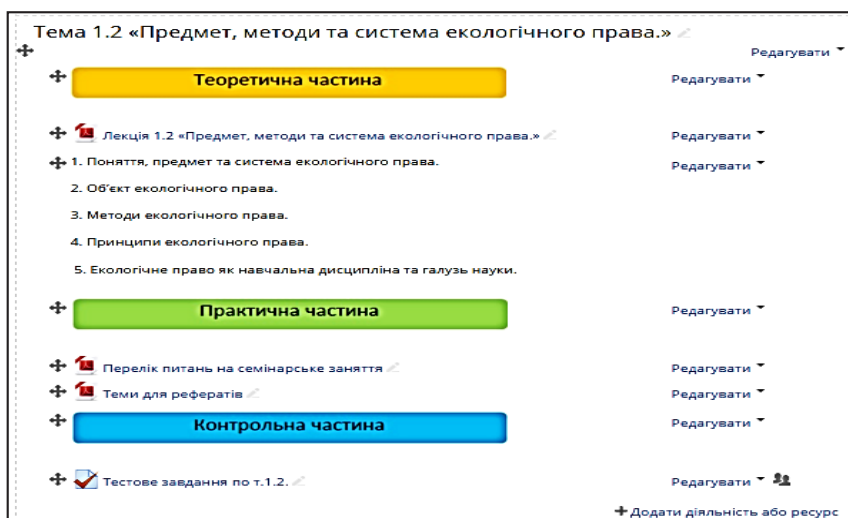

Рис. 3. Зразок складників електронного курсу з навчальної дисципліни «Екологічне право»

Розроблено автором

Третя педагогічна умова – впровадження інформаційно-комунікаційних технологій в процес правової підготовки майбутніх експертів з екології – впроваджувалась засобами навчального середовища Moodle, зокрема навчальна дисципліна «Екологічне право».

Основними елементами внутрішньої структури курсу з навчальної дисципліни «Екологічне право» з використанням середовища Moodle є такі: ресурс, лекція, практичні роботи, тести, завдання, форум, чат, глосарій та ін. Їх поєднання забезпечує оптимальну організацію навчального процесу так, щоб форми навчання відповідали цілям і завданням як конкретних занять, так і курсу в цілому. Нові елементи входять в загальну структуру навчальної дисципліни в системі Moodle за допомогою меню «Додати ресурс...» та «Додати діяльність...» та утворюють основу дисципліни. Загальна кількість елементів визначається викладачем (рис. 2).

Розроблений електронний курс дисципліни «Екологічне право» за характером інформації поділяється на теоретичну, практичну та контролюючу складові (загальна схема представлена на рис. 3. Теоретична частина включає в себе навчальний матеріал у вигляді лекцій, розроблених окремо до кожного тематичного блоку. Практична частина містить низку питань та правових задач практичного характеру, що сприяє повному засвоєнню отриманих у теоретичній частині знань та їх орієнтації на практичну діяльність. Контролююча складова представлена у формі тестів для різних етапів контролю засвоєних знань. Як показали наші дослідження, зміст контролюючої частини дис-

ципліни має забезпечувати максимально повну ефективність контролю шляхом автоматизації та об'єктивності процесу контрольної перевірки та обробки отриманих результатів.

Завдання вимагають від слухачів підготовки відповіді в електронному вигляді у призначеному для цього полі на сторінці сайту, одного або декількох файлів з подальшим завантаженням її на сервер. Викладач має можливість при необхідності задати параметри виконання завдань: час виконання завдання, кількість спроб, метод виконання (індивідуальний чи груповий) тощо. Також існує варіант виконання завдання поза сайтом, що передбачає безпосереднє спілкування слухача з викладачем.

Середовище Moodle надає можливість включати в тестові завдання елементи HTML, малюнки та схеми, що імпортуються із зовнішніх ресурсів. Самі завдання можуть мати різну форму: закритого типу (множинний вибір), з вибором (правильно/неправильно), на відповідність, з необхідністю дати коротку відповідь. За необхідністю тестування може проводитися неодноразово, з можливістю демонстрації правильних відповідей. Результати роботи зберігаються в базі даних середовища з вільним доступом для викладача (рис. 4).

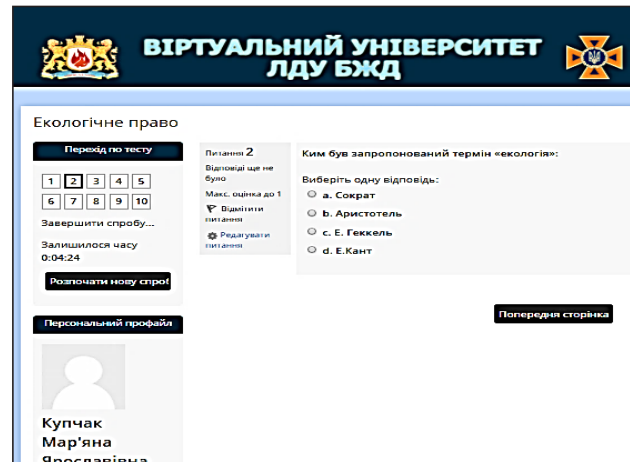

Рис. 4. Зразок тестових завдань з навчальної дисципліни «Екологічне право»

Розроблено автором

Висновки та пропозиції. Аналіз результатів навчання студентів/курсантів, організованого на основі визначених педагогічних умов, дає можливість зробити висновок про їх ефективність у впровадженні в освітній процес навчальних закладів.

Список літератури:

1. Ерошина Н. А. Дидактические условия управления самостоятельной учебной деятельностью студентов педагогических вузов: автореф. дисс. на соискание науч. степени канд. пед. наук: спец. 13.00.01 «Теория и история педагогики» / Н. А. Ерошина. – Липецк, 2001. – 22 с.
2. Купчак М. Я. Основы экологического права: навчальний посібник / А. І. Харчук, М. Я. Купчак. – Львів: ЛДУ БЖД, 2016. – 215 с.
3. Словник-довідник з професійної педагогіки / ред.-упоряд. А. В. Семенова. – Одеса: Пальміра. 2006. – 272 с.
4. Філософський енциклопедичний словник / [В. І. Шинкарук, Є. К. Бистрицький, М. О. Булатов, А. Т. Ішмуратов та інші]. – К.: Абрис, 2002. – 742 с.
5. Хачирова И. X. Педагогические условия стимулирования самостоятельной работы студентов: автореф. дис. на соискание науч. степени канд. пед. наук: спец. 13.00.01 «Общая педагогика, история педагогики и образования» / И. X. Хачирова. – Ставрополь: СГУ, 2001. – 22 с.
6. Шупта О. В. Формування готовності до професійної творчої діяльності майбутніх перекладачів: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / О. В. Шупта. – Хмельницький, 2005 – 20 с.

Купчак М.Я.

Львовский государственный университет безопасности жизнедеятельности

РЕАЛИЗАЦИЯ ПЕДАГОГИЧЕСКИХ УСЛОВИЙ ФОРМИРОВАНИЯ ГОТОВНОСТИ К ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ БУДУЩИХ ЭКСПЕРТОВ ПО ЭКОЛОГИИ

Аннотация

В статье рассмотрено реализацию определенных педагогических условий, способствующих формированию готовности к профессиональной деятельности будущих экспертов по экологии. Определено, что для усиления мотивации к изучению специальных дисциплин целесообразно использовать творческие задания с реальной проблемной ситуацией. Инструментарием избрано Эссе. Приведены примеры представления теоретического материала в виде структурно-логических схем, которые способствуют лучшему усвоению информации. Выбрана среда Moodle для организации изучения учебной дисциплины «Экологическое право».

Ключевые слова: педагогические условия, эксперты по экологии, информационно-коммуникационные технологии, Moodle, структурно-логическая схема.

Kupchak M.Y.

Lviv State University of Life Safety

REALIZATION OF PEDAGOGICAL CONDITIONS FORMATION OF READINESS TO PROFESSIONAL ACTIVITIES OF FUTURE EXPERTS FROM ECOLOGY

Summary

The article deals with the implementation of certain pedagogical conditions that contribute to the formation of the readiness for future professional environmental experts. It is determined that in order to increase the motivation to study the professional disciplines, it is expedient to use creative tasks with a real problem situation. Toolkit selected Essay. Examples of presentation of theoretical material are presented in the form of structural and logical schemes that facilitate better assimilation of information. The Moodle environment for the study of the discipline «Environmental Law» is chosen.

Keywords: pedagogical conditions, experts in ecology, information and communication technologies, Moodle, structural and logical scheme.